HebrewBooks.org © Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

חייבת בחלה. ולא אמרינן דתרומה פוטרת לה ואע"ג דתרומה אינה חייבת בחלה מדאומע חייב בחלה מ"ט דלימוע דרבנן הוא דמלאוריית חד בתרי בטיל דכתיב (שמות כג) אחרי רבים להטות ורבנן הוא דאלרוך אחד ומאה הלכך לא אתי דימוע דרבנן ומפקע חלה אפילו בזמן הזה דקסברי ר"מ ורבי יהודה חלה בזמן הזה דאוריתא: **פוטרין מן החלה.** כדמפרש לקמן דקסברי חלה בזמן הזה דרבנן ואתי דימוע דרבנן ומפקע חלה דרבנן והיינו דאמרן לעיל [מו:] תני ולא סבר לה דהא חזינן דלרבי יוסי חלה בזמן הזה דרבנן וסברוה הכי רבנן דמייתי ראייה מהכא דכי היכי דקאמר ר' יוסי חלה בזמן הזה דרבנן הוא הדין לתרומה: **ודלמא.** אע"ג דקא חזית מהכא לר' יוסי חלה דרבנן אפ"ה סבירא ליה תרומה דאוריתא ולית לה כהי גמי מסתברא דקא בעית לאתויי: **נתחייבו בחלה.** דכתיב בחלה (במדבר טו) בבואכם אל הארץ והרי בחו: **ולא נתחייבו במעשר.** דבמעשר כתיב (דברים יד) תבואת זרעך עד שיבא כל אחד ואחד את שלו: **מתני' פגה.** סמדר. כך בלשה עודה תיבוקת קרו לה פגה כל זמן שאין לה סימן לא בדדים ולא בשערות: **בוחל.** כשהפרי גדל קצת כדתני בגמרא התאנים משיבחלו כך כשיש לה סימן בדין קצת בילוע שהביאה שתי שערות ונערה היא: **למ.** בגמ' מפרש לה לשון עוטריקון יצתה מלאה שיש לה סימן מובהק בדדיה ולקמן מפרש סימנין במתני'. והיא בוגרת: **בוז וכוז.** אפי' כשהיא נערה אביה זכאי כו' דכתיב (במדבר ל) בנעוריה בית אביה כל שבח נעוריה לאביה: **איזו היא סימנין.** אלמא קאי: **קמט.** פרונג"ש. שגדלו דליה עד שכפול מעט על החזה וילאה כקמט: **משיטו.** גדוליס יותר: **הפיטומת.** לשם הדד כמו (סוכה דף ל:) ניטלה פיטמתו: **עוקן.** כמו עוקלי האגסים (עוקלין פ"א מ"ו). פוכיל"ש בלע"ז. חודו של דד שהתינוק יונק ופיטומת היינו סביבות עוקן: **גמ' משיבחלו.** חייבין במעשר: **משיגלגין ראשיהן.** שמשתנין כשמגדילין. הכא נמי משיתגה הדד וילאה בו סימן שמגדיל: **בחלה בי.** גדלה עלי. אדם הקן בדבר גדלה לו כגדול. אנקייש"ן בלע"ז: **מייחד להו.** שפחותיו מייחד לאנשים עבדיו ואינו מפקיען: **משום בושת:** **מחליף להן.** את של זה בזה ואינו מקפיד על בושתן: **לערבי.** מפקיר שפחותיו לערבייס ונוהג בהן מנהג הפקר: **משיתקשקשו.** כמו (סוטה דף ט:) מקשקשת לפניו כזוג בטנ"ט בלע"ז. כלומר גדוליס הרבה: **חוטם.** ג' ספק: **משיפליג.** ד' ספק: **משתקיף עטרה.** שגדול העוקן ועב ומוקף עטרה והיינו שיעורא דל"ר יוסי נמי בתמני' שיהא עוקן ונתן ידו על העוקן ושוקע ושוהא לחזור:

חייבת בחלה [א]**ואינה נפסלת בטבול יום דברי ר"מ ור' יהודה ר' יוסי ור"ש** [ב]**פוטרין מן החלה** סברוה מאן דאמר תרומה דאורייתא חלה דאורייתא מאן דאמר תרומה דרבנן חלה דרבנן אי אמרת בשלמא קסבר רבי יוסי חלה בזמן הזה דרבנן אתי דמוע דרבנן ומפקע חלה דרבנן אלא אי אמרת חלה דאורייתא אתי דמוע דרבנן ומפקע חלה דאורייתא ודלמא קסבר רבי יוסי תרומה בזמן הזה דאורייתא וחלה דרבנן [ג]וכדאהדר רב הונא בריה דרב יהושע דאמר רב הונא בריה דרב יהושע אשכחתינהו לרבנן דבי רב דיתבי וקאמרי אפילו למ"ד תרומה בזמן הזה דרבנן חלה דאורייתא שהרי [ד]שבע שכבשו ושבע שחלקו נתחייבו בחלה ולא נתחייבו [ה]במעשר ואמינא להו אנא אפילו למ"ד תרומה בזמן הזה דאורייתא [ו]חלה דרבנן [ז]דתניא אי בבואכם יכול משנכנסו לה שנים ושלשה מרגלים ת"ל בבואכם [ח]בביאת כולכם אמרתי ולא בביאת מקצתכם וכי אסקינהו עזרא לא כולהו סלוק: **מתני' משל משלו חכמים באשה פגה בוחל וצמל פגה עודה תנוקת בוחל אלו ימי נעוריה בזו ובזו** [ט]**אמרו** [י]**אביה זכאי במציאתה ובמעשה ידיה** [יא]**ובהפרת נדריה צמל כיון שבגרה שוב אין לאביה רשות בה איזהו סימנין ר' יוסי הגלילי אומר** [יב]**משיעלה הקמט תחת הדד ר"ע אומר** [יג]**משיטו הדדים בן עזאי אומר** [יד]**משישחיר הפיטומת רבי יוסי אומר** [טו]**כדי שיהא נותן ידו על העוקץ והוא שוקע ושוהא לחזור: גמ' פגה עודה תנוקת כדכתיב** [1]**התאנה חנטה פגיה בוחל אלו ימי הנעורים** [2]**כדתנן** [3]**התאנים משיבחלו ואמר רבה בר בר חנה אמר רב משילבין ראשיהן ואיבעית אימא מהכא** [2]**ותקצר נפשי בהם וגם נפשם בחלה בי צמל כמ"ד יצתה מלאה: ואיזהו סימנים ר' יוסי הגלילי אומר משיעלה הקמט ממש** [4]**אלא כדי שמואל לא משיעלה הקמט ממש** [5]**אלא כדי שתחזיר ידיה לאחוריה ונראית כמי שיעלה הקמט תחת הדד שמואל בדק באמתיה ויהב לה ד' זוזי דמי בושתה שמואל לטעמיה דאמר שמואל** [3]**לעולם בהם תעבודו** [6]**לעבודה נתתים ולא לבושה שמואל מייחד להן רב נחמן מחליף להן רב ששת מסר להן לערבי ואמר להן אזדהרו מישראל: רבי יוסי אומר כו': מאי עוקץ אמר שמואל** [7]**עוקצו של דד** [ת"ר] [8]**אלו הן סימני בגרות ר"א בר' צדוק אומר** [9]**משיתקשקשו הדדין ר' יוחנן בן ברוקה אומר משיכסיף ראש החוטם משיכסיף אזקונה לה אלא א"ר אשי** [ע]**משיפציל** [פ]**ראש החוטם ר' יוסי אומר משתקיף** [פא]**העטרה ר"ש אומר** [פב]**משנתמעך**

ואינה נפסלת בטבול יום. ולא"ת בלנו עוברין (פסחים דף מד.) גבי מקפה של חולין ושוס ושמן של תרומה קאמר דאם נגע טבול יום במקצתו [ו] דפסל כולו במגעו וי"ל דהתם מיירי בשעשאו גוש בקערה: **אתי** דימוע דרבנן ומפקע חלה דרבנן. מכאן מציא ריב"ל דאיה דתרומה בטלה ברוב דאוריתא והא דדרשין בפ' אלו עוברין המקפה של חולין והשום והשמן של תרומה אם נגע טבול יום במקצתו פסל מקום מגעו והכא אמרינן דלא פסל כלל וי"ל דהתם מיירי שהן גוש בקערה ונכרין בפני עצמן: **אתי** דימוע דרבנן ומפקע חלה דרבנן. מכאן משמע דתרומה בטל ברוב מדאוריתא והא דדרשינ ליה בספירי את מקדשו ממנו מה שאתה מרים ממנו מקדשו אסמכתא היא וכן מוכח בסוף פ' הערל גבי שתי קופות אחת של חולין ואחת של תרומה ולפניהן שתי סאין א' של חולין וא' של תרומה ונפלו אלו לתוך אלו מותרין שאני אומר חולין לתוך חולין נפלו ותרומה לתוך תרומה נפלה וקא"ר יוחנן והוא שרבו חולין על התרומה פי' שאז הן מותרין מן התורה הלכך [הולכין בהם] להקל אלמא ברבייה שרי מן התורה: **אלו** נאמר כי תבואו הייתי אומר משנכנסו שנים או שלשה מרגלים. [ב] רק בתוס' הגירסא בס"פ ול"ג גירסא זו דאדרבה כי תבואו משמע

תורה אור השלם

1. הִתְאַנָּה חָנְטָה פִּגֵּיהָ וְהַגְּפָנִים סְמָדַר נָתְנוּ רֵיחַ קוּמִי לֵךְ רַעְיָתִי יָפָתִי וּלְכִי לָךְ:
שיר השירים ב יג
2. וְאֶבְחַד אֵת שִׁלְשֶׁת הָרֹעִים בְּיָרֵח אֶחָד וַתִּקְצַר נַפְשִׁי בָּהֶם וְגַם נַפְשָׁם בָּחֲלָה בִי:
זכריה יא ח
3. וְהִתְגַּחַלְתֶּם אַתֶּם לִבְנֵיכֶם אַחֲרֵיכֶם לָרֶשֶׁת אֲחֻזָּה לְעֹלָם בָּהֶם תֵּעָבְדוּ וּבְאַחֵיכֶם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ בְּאָחִיו לֹא תִרְדֶּה בוֹ בְּפָרֶךְ: ויקרא כה מו

לעזי רש"י

פרונצ"ש [פרונצי"ש]. קפלים.
פוריצ"ש [פוריצונ"ש]. פטמות.
אנקיישנ"ץ [אינקריישנ"ט]. מגעיל, דוחה.
בטנ"ט. צלצול (של פעמונים).

מוסף רש"י

לרבנן דבי רב. בית המדרש קרי בי רב (כתובות כה.). נתחייבו בחלה. דכתיב בבואכם אל הארץ, ותניא בספרי ר' ישמעאל אומר אינה אכתוב ביאה כו' אלא מכל ביאות שבתורה, שבטלן נאמר כי תבאו כי יביאך וכאן בנאתם, ללמדך שכיון שנכנסו לה נתחייבו במעשר. דכתיב (דברים יד) תבואת זרעך, המיוחדת למעשר כמנין שנות הסמיכה, דכתיב בשנה שלישית שנת המעשר, ושמיעות לא מנו אלא מבכבשו ואילך, כדאמרינן בפרק עולם וכמסכת ערכין (יב: כתובות שם) אי: במעשר לא נתחייבו אלא לאחר יוחנה וישיבה, דכתיב (דברים יד) עשר תעשר, וכתיב בתריה במקום אשר יבחר עד שנמתרה שולה לא נתחייבו, והיינו לאחר כיבוש וחילוק, דכתיב ביהושע, וכל ימי כיבוש וחילוק היה אהל מועד בגלגל ל"ד שנים, כדאמר בזבחים (קיח: ב"מ פט.). אי בבואכם יכול כו'. כיון שיש הכתוב ביאה זו לכתוב בה בבואכם ולא כי תבואו, יכול משנכנסו לה מרגלים ת"ל כו' (כתובות שם). לא כולהו סלוק. דיבן נשאלו בכבל, דכתיב (עזרא ב) כל הקהל כאחד ארבע רבוא (שם כה.). בוחל אלו ימי הנעורים. שכבר היא גדולה (זכריה יא ח).

תוס' הרא"ש

ואינה נפסלת בטבול יום. והא דאמרינן בפ' אלו עוברין המקפה של חולין והשום והשמן של תרומה אם נגע טבול יום במקצתו פסל מקום מגעו והכא אמרינן דלא פסל כלל וי"ל דהתם מיירי שהן גוש בקערה ונכרין בפני עצמן: **אתי** דימוע דרבנן ומפקע חלה דרבנן. מכאן משמע דתרומה בטל ברוב מדאוריתא והא דדרשינ ליה בספירי את מקדשו ממנו מה שאתה מרים ממנו מקדשו אסמכתא היא וכן מוכח בסוף פ' הערל גבי שתי קופות אחת של חולין ואחת של תרומה ולפניהן שתי סאין א' של חולין וא' של תרומה ונפלו אלו לתוך אלו מותרין שאני אומר חולין לתוך חולין נפלו ותרומה לתוך תרומה נפלה וקא"ר יוחנן והוא שרבו חולין על התרומה פי' שאז הן מותרין מן התורה הלכך [הולכין בהם] להקל אלמא ברבייה שרי מן התורה:

עין משפט נר מצוה

צה א מיי' פ"מ מהל' טומאת אוכלין הלכה י":
צו ב מיי' פ"ו מהל' כלים הל"ד:
ק ג ד מיי' פ"ב סה"מ הל"ח וס"ב מהל' איסורי ביאה הל"ג:
קא ה מיי' פי"ז מהל' מעילה הל"י ופ"ב מהל' אישות הל"ח ממג עשין מח ועד טוש"ע חו"מ סי' ער סעי' ב וטוש"ע אה"ע סי' לז סעיף ח:
קב ו מיי' פי"ח מהל' נדרים הל"י סמג לאוין רמב טוש"ע יו"ד סימן לד סעיף ח:
קג ז ח ט י מיי' פ"ב מהל' איסורי ביאה הל"י:
קד כ מיי' פ"ב מהל' מעשר הל"ה:
קה ל מיי' פ"ב מהל' אישות הל"ז:
קו מ מיי' פ"ע מהל' עבדים הל"מ [טוש"ע יו"ד סי' רסז סעי' יז]:
קז נ ס ע פ צ מיי' פ"ב מהל' אישות הל"ז [וכבר אלפס יבמות פי"ב דף מו.]

תוס' הרא"ש (המשך)

ביאת כולם כדמשמע בפ"ק דקידושין דקאמר התם הואיל ונאמרו ביאות בתורה סתם ופרט לך הכתוב באחת מהן לאחר ירושה וישיבה אף כל לאחר ירושה וישיבה ואע"ג דאיכא מ"ד לשם דבעי ביאה ומושב מ"מ לא אשכחן כי תבואו דמשמע לאלתר בכניסת שנים ושלשה מרגלים קודם שיכנסו כולם. אלא ה"ג אי בבא הייתי אומר משעה שנכנסו בה שנים שלשה מרגלים דמשמע תחלת ביאה מדלא כתיב כי תבואו והכי תניא בסיפרי בפ' שלח לך א"ר ישמעאל שנה הכתוב ביאה זו מכל ביאות שבתורה שבכל מקום הוא אומר והיה כי תבוא והיה כי יביאך וכאן אומר בבואכם ללמדך כיון שנכנסו לארץ מיד נתחייבו בחלה והיינו דקאמר הכא אילו נאמר בבא ולא כתיב כם הייתי אומר דתחלת ביאה כיון דמשונה ביאה זו ת"ל בבואכם דמשמע ביאת כולכם: **לאו** כולהו סלוק. ותימה הא כל יושביה עליה קרינן ביה לענין יובל כיון שהיו שם מכל השבטים לפר"ח שפ' דיובל נוהג בבית שני מהאי טעמא ור"ל דבבואכם משמע טפי ביאת כולכם ואע"פ שהיו שם מכל השבטים לא מיקרי ביאת כולכם: **אי** זהו סימניה. פרש"י דאצמל קאי ומתוך זה הנרתך לפ' הא דקא"ר יוסי [בברייתא] משתקיף העטרה היינו נמי שיעורא דמשיתן ידו על העוקץ והוא שוקע. וקשה לפ' דלמה שינה ר' יוסי לשונו ועוד דבכולהו תנאי בגמרא לא אמר אחד מהן שיעורא דמתניתין ועוד א"כ ליה יהיב תנא סימנא אבוחל ולקמן תנן בא סימן התחתון עד שלא בא העליון והיינו סימני בוחל. ומפר"ת דאי זהו סימניה דאבוחל קאי ותנאי דגמ' מפרשי סימני בגרות: **משתשחיר** הפיטומת. פרש"י ראש הדד כמו ניטלה פיטמתו דאתרוג. ועוקץ פי' חודו של דד מלמעלה. ובפ' לולב הגזול פרש"י ב' פירושים. ונראה דשניהן הן במקום אחד אלא האחד בצד ראשו והאחד בצד זנבו דגבי דד ליכא לפרושי הכי ומסתמא פיטמת ועוקץ דהתם דומיא דהך דהכא: ויהיב לה ד' זוזי דמי בושתה להצגל מן הענוש היה עושה כן דהא אין לעבדים בושת דאמרינן בפ' החובל ואפי' למ"ד יש להם בושת יתן הכל לרב: **ומסר** להו לערבאי. מכאן משמע דשפחה כנענית מותרת לעובד כוכבים וה"ה דעבד מותר בעובדת כוכבים ולא גזרו עליהן משום נשג"ז ואע"ג דאיסור נדה ואשת איש שייך בעבד מן התורה ושילהי ע"ז דא"ל שבור מלכא לבטי אידכר מה דעבדת באורתא ופרש"י ז"ל ששלחו לו זונה כדרך הערביים וקבלה אומר ר"ת אין צריך לומר שהיה רשע דמותר היה בה כ"ע דאמרינן בקדושין בטי בר בטי ברמות רוחיה לא קביל גיטא דחירותא: **משיפציל** ראש החוטם. פרש"י ספק וגבי אתרוג נמי מזכיר פיטמת ועוקץ וחוטם ונראה לפ' כמו חוטם דהתם דהיינו מקום שמתחיל לשפע על פי העוקץ וכן הכא למעלה מן הפיטומת מתחיל לשפע כלפי הדד וחריצין כמין פיצולין נראה בהם:

ג) כתובות כה., **ד)** [כתובות כה. ב"מ פט.], **ה)** [בכתובות איתא ולא נתחייבו בתרומה וע' כרש"י שם דגרים מרווייהו], **ו)** כתובות כה., **ז)** [בסדר המשנה ל"ג תמרון], **ח)** [כתובות מו:], **ט)** מעשרות פ"ה מ"ב, **י)** [תוספתא פ"ו ה"ג], **יא)** [פי' משיתמלי לעקב אגרא], ממפולא ערוך ערך פלג], **יב)** [ע' רש"י בכתובות כה. וז"מ פט. וכבל דוכתא מפרש טעם אחר], **יג)** [מקפיד יענ"ן], **יד)** [ע' תוס' ד"ה רא"ש], **טו)** [ל"ל פסק וכן גי' ר"ש"ן], **טז)** ס"א פוסל מקום מגעו, **יז)** ל"ל רים לקים, **יח)** [וסס לו. ד"ה נטלה], **יט)** שיץ לעיל, **כ)** ל"ל משום נשג"ז. רש"ל, **כא)** [ל"ל ומכו],

א) נרלה דל"ל כך הגירסא כתוכה כספרים רק בתוס' כתבו דלא נהירא וכו'.